

НАПРЯМКИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Однією з головних причин соціально-економічної кризи у нашій країні є те, що діюча податкова система України не відповідає існуючим вимогам і потребує кардинальної зміни податкових механізмів. Актуальні проблеми в галузі економіки не можливо вирішувати без удосконалення побудови податкової системи, яка є одним з найважливіших важелів державного регулювання господарства країни.

Метою дослідження є виявлення впливу діючої системи оподаткування на економіку України та визначення напрямків стабілізації податкової політики держави, яка б сприяла “детінізації” діяльності підприємств, збалансованості інтересів платників податків і державного бюджету та в цілому швидкому зростанню економічного рівня країни.

Виклад основного матеріалу. Матеріали досліджень, проведених науковцями, свідчать про вкрай незадовільний стан податкової системи, яку піддають нищівній критиці не тільки в наукових колах, але й з боку підприємців, фінансових працівників та політичних діячів. На їхню думку, корінні проблеми оподаткування в Україні криються не тільки у величині податкових ставок, але й у безсистемності, фіскальному свавіллі, зловживаннях, відсутності позитивного впливу на економіку.

Намагаючись розв’язати проблему податкового тиску та надмірного контролю, вітчизняні підприємства змушені приховувати частину обороту “в тіні”, тим самим рятуючись не просто від високих податків, а від свавільних поборів і адміністративного насильства. Наявна податкова система пригнічує підприємство й виробництво.

Непомірне збільшення податкового навантаження призводить до руйнування ринкового механізму та соціально-економічної дестабілізації.

В останній час усе більше економістів приходять до висновку, що основною причиною поглиблення економічної кризи в Україні стає недостатність сукупного попиту: вона ускладнює проблему збуту продукції, а неможливість її реалізації призводить до скорочення обсягів виробництва і зайнятості. Одним із засобів підвищення сукупного попиту є зниження рівня податкового тягаря.

Надмірний рівень податкового тягаря впливає також на загострення такої проблеми, як дефіцит Державного бюджету. Адже, як свідчать дослідження Лаффера, лише до певного значення зростання податкового навантаження може приносити більші доходи державі. Після перевищення цього рівня податкові надходження держави знижуватимуться. Така ситуація є закономірним результатом реакції економічних суб'єктів на надмірні податкові претензії держави. Як наслідок, відбувається спад економічної активності через невивідність підтримання її на попередньому рівні.

Вплив податкового тиску на розширення “тіньової” економіки є реальною загрозою національній безпеці держави. Обсяги “тіньової” економіки в Україні нині за деякими експертними оцінками перевищують більш як половину внутрішнього валового продукту. За даними опитувань до 40 % молоді у великих містах і прикордонних регіонах зайнято в “тіньовій” економіці.

Обсяг легального і нелегального відпливу капіталів з України за останні десять років за оцінками експертів становить більш як 20 млрд. дол. Щорічно з країни незаконно вивозиться 3-5 млрд. дол.

Через зловживання з поверненням ПДВ держава несе багатомільярдні збитки, які не можна порівняти з доходами від цього податку.

За даними Мінфіну у 2000 році дохід бюджету від ПДВ склав 9,4 млрд. грн. У той самий час з бюджету підприємствам було компенсовано ПДВ на суму 9,2 млрд. грн. В останній час проблема відшкодування ПДВ набула загрозливого характеру для економіки України в цілому.

На наш погляд, система оподаткування в Україні надзвичайно складна, заплутана, важка для виконання і контролю. Наприклад, укладений ще у 1996 р. робочою групою Верховної Ради України під керівництвом відомого економіста В. Пилипчука “Перелік законодавчих та нормативних актів, якими керуються у своїй діяльності податкові служби України”, містить 6711 найменувань документів. Як відомо, чим складніша податкова система, тим більше у ній прихованих можливостей для ухиляння від податків і для корупції, тим менше, відповідно, надходить грошей до державної скарбниці.

Діюча податкова система вимагає невиправданих витрат часу і коштів для подвійного обліку (фінансового та податкового). Крім того, зовсім не виправдані витрати на оформлення подвійної первинної документації на реалізацію продукції (послуг) у вигляді рахунка-фактури та обов'язкової податкової накладної, яка повністю дублює відвантажувальний документ, за винятком кількох реквізитів,

які можна додати в основний документ (індивідуальний податковий номер покупця, номер свідоцтва платника ПДВ).

У зв'язку з тим, що серед українських науковців виникає багато дискусій щодо податку на додану вартість, який приводить до вкрай протилежних висновків, зупинимось на більш глибокому дослідженні сутності цього податку.

Одні економісти вважають, що ПДВ є найбільш обтяжливим податком для платників і кінцевих споживачів, а бюджет зазнає величезних втрат за рахунок пільгових відшкодувань. При цьому спираються на досвід розвинутих держав, які успішно розвиваються без ПДВ (США), тому пропонують його зовсім ліквідувати.

Інші науковці доводять, що багато європейських розвинутих держав успішно користуються податком на додану вартість, і пропонують розвивати існуючу систему оподаткування.

Звичайно, при такому розкладі позицій дуже непросто знайти “золоту середину”. Тому припустимо першу позицію – скасування ПДВ. У результаті цього: 1) буде втрачено для бюджету найдохіднішу частину усіх податків; 2) ціни на продукцію значно не зменшаться, бо вони мають ринковий характер, тому цього “полегшення” кінцевий споживач не відчує; 3) дохідна частина бюджету від податку на прибуток не збільшиться, бо одні підприємства навчилися його “приховувати”, а інші підприємства мають великі суми збитків, з яких не скоро вийдуть.

Також розглянемо наслідки другої позиції:

1) перш за все, ПДВ є податком “на податок”, тому що двічі обкладається одна і та ж сама база; 2) крім того, ПДВ і податок на прибуток у сукупності перевищують 90 % у перерахунку на прибуток. Тобто податок на прибуток – 25 %; плюс 20 % прибутку в складі ПДВ; плюс у складі ПДВ фонд оплати праці, нарахування на ФОП, частина нарахованої амортизації, які у підсумку щодо прибутку складатимуть понад 45 %, а в результаті – 90 %. Така система продовжуватиме згубно впливати на відтворювальні процеси виробництва, сприятиме “тінізації” економіки та погіршуватиме інвестиційний клімат в Україні.

Тому ми пропонуємо для оптимізації оподаткування поєднати ПДВ з податком на прибуток в один податок на додану вартість зі ставкою 20 % із поступовим зниженням до 10 %. Зниження ПДВ до такої ставки пояснюється перевантаженням іншими майже 40 видами податків, а особливо соціальними фондами. При цьому слід максимально позбутися пільгового ПДВ (в т.ч. за нульовою ставкою).

Висновки. Запропонована система оподаткування підприємств дозволить вирішити такі проблеми:

1. Буде знято прес подвійного оподаткування прибутку підприємств.
2. Зникне необхідність ведення подвійного обліку.
3. Зменшиться кількість законодавчих документів, які регулюють оподаткування прибутку, що полегшить роботу і податківців, і фінансових працівників підприємств.
4. Це дозволить використовувати прогресивні методи амортизації, які позитивно впливатимуть на відновлення основних засобів. При цьому не треба буде двічі робити нарахування для податкового та фінансового обліку.
5. Така система сприятиме поверненню вивезеного капіталу з-за кордону.
6. Скасування нульового експортного ПДВ поповнить бюджет держави і зменшить “вимивання” сировинних ресурсів з України та протидіятиме іншим зловживанням.
7. Не буде потреби приховувати прибуток від оподаткування. Поступово економіка звільнятиметься від “тінізації”.
8. Покращиться інвестиційний клімат в Україні.

Разом все це створить тверду основу для введення єдиного податку та гарантованого оздоровлення економіки в Україні.

Список літератури

1. Бриков В. Проблеми інформаційного забезпечення боротьби з відмиванням брудних грошей // Підприємство, господарство і право. – 2002. – № 12. – С. 77-78.
  2. Гега П., Рогатюк І. Пільгове оподаткування як передумова для зловживань та проявів корупції // Право України. – 2005. – № 3. – С. 35-39.
  3. Ларін М. Реформування податкової системи // Економіка і право. – 2005. – № 41. – С. 7.
  4. Паєнтко Т.В. Гармонізація прибуткового оподаткування // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 37-43.
  5. Про внесення змін до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”: Закон України від 12.12.2002 № 349-IV // ВВР. – 2003. – № 12. – Ст. 88.
  6. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 22.05.97 № 283/97-ВР // ВВР. – 1997. – № 27. – Ст. 181.
  7. Про податок на додану вартість: Закон України від 03.04.97 № 168/97 ВР // ВВР. – 1997. – № 21. – Ст.156.
  8. Ткаченко Н.М. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність: Навчально-методичний посібник. – К.: Алерта, 2004. – С. 554.
  9. Чередниченко О.М. Напрями оподаткування в Україні // Фінанси України. – 2005. – № 6. – С. 36-39.
- Отримано 07.11.2005

Петренко Т.Г. Напрямки стабілізації податкової політики України / Т.Г. Петренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / УАБС НБУ. - Суми, 2006. - Вип. 15.- С. 156-160.